

VŨ QUỐC LỊCH - PHẠM NGỌC YẾN

THIẾT KẾ BÀI GIẢNG

ĐỊA LÍ

10

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI

Thiết kế bài giảng
ĐỊA LÍ 10 – TẬP MỘT
VŨ QUỐC LỊCH – PHẠM NGỌC YẾN
NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI

Chịu trách nhiệm xuất bản :
NGUYỄN KHẮC OÁNH

Biên tập:
PHẠM QUỐC TUẤN

Vẽ bìa:
TÀO THU HUYỀN

Trình bày :
THÁI SƠN – SƠN LÂM

Sửa bản in:
PHẠM QUỐC TUẤN

In 2000 cuốn, khổ 17 x 24 cm, tại Công ty Cổ phần In Phúc Yên.
Giấy phép xuất bản số: 254 – 2006/CXB/13m TK – 46/HN.
In xong và nộp lưu chiểu quý III/2006.

Lời nói đầu

Sau thời gian thí điểm, kể từ năm học 2006 – 2007, chương trình Địa lí lớp 10 được triển khai đại trà trên toàn quốc. Nội dung chương trình địa lí lớp 10 gồm 2 phần lớn là Địa lí tự nhiên đại cương và Địa lí kinh tế đại cương với phạm vi kiến thức rất rộng, từ các vấn đề cơ bản về Vũ Trụ, Trái Đất đến các kiến thức chung về dân cư – xã hội, các mối quan hệ giữa các yếu tố tự nhiên – xã hội – kinh tế...

Với một số tiết hạn chế dành cho môn học trong chương trình phổ thông, việc chuyển tải nội dung đó cho học sinh (HS) chắc chắn có những khó khăn nhất định. Để giúp cho việc giảng dạy và học tập Địa lí lớp 10 được thuận lợi hơn, chúng tôi biên soạn cuốn **Thiết kế bài giảng địa lí 10**.

Sách **Thiết kế bài giảng địa lí 10** phác thảo các phương án dạy khác nhau để giáo viên (GV) có thể lựa chọn; đưa ra những câu hỏi dẫn dắt giúp GV có thể tổ chức hướng dẫn HS tích cực, chủ động khai thác các kênh hình, kênh chữ trong sách giáo khoa (SGK) và nắm vững kiến thức.

Đáp ứng nguyện vọng của nhiều GV, trong phần phụ lục ở một số bài, chúng tôi tập hợp một số tư liệu liên quan được biên soạn bởi các chuyên gia địa lí, giúp cho các bạn tiện tra cứu.

Chúng tôi rất mong nhận được nhiều ý kiến góp ý của các bạn đồng nghiệp, các bạn sinh viên và các em học sinh để nội dung cuốn sách ngày càng được hoàn thiện hơn.

Xin chân thành cảm ơn !

CÁC TÁC GIẢ

PHẦN MỘT

ĐỊA LÍ TỰ NHIÊN

Chương 1

BẢN ĐỒ

Bài 1

CÁC PHÉP CHIẾU HÌNH BẢN ĐỒ CƠ BẢN

I. MỤC TIÊU

1. Kiến thức

Hiểu rõ:

- Vì sao cần có các phép chiếu hình bản đồ.
- Một số phép chiếu hình bản đồ cơ bản.

2. Kỹ năng

- Phân biệt được một số phép chiếu hình bản đồ cơ bản.
- Thông qua phép chiếu hình bản đồ, dự đoán được khu vực nào tương đối chính xác, khu vực nào kém chính xác hơn.

3. Thái độ

Thấy được sự cần thiết của bản đồ trong học tập.

II. ĐỒ DÙNG DẠY – HỌC

Phóng to các hình trong SGK.

III. HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Mở bài: Bản đồ là hình ảnh thu nhỏ một phần hay toàn bộ bề mặt Trái Đất lên mặt phẳng. Một số phép chiếu hình chúng ta nghiên cứu trong bài học hôm nay chính là cách thức để chuyển mặt cong của hình cầu – thể hiện bề mặt Trái Đất lên mặt phẳng.

Hoạt động 1
I. PHÉP CHIẾU PHƯƠNG VỊ

Mục tiêu:

- Hiểu cách thực hiện phép chiếu phương vị.
- Nắm được đặc điểm các đường kinh, vĩ tuyến của phép chiếu đồ phương vị đứng.

<i>Hoạt động dạy</i>	<i>Hoạt động học</i>	<i>Nội dung</i>
<p>* Thế nào là phép chiếu phương vị?</p> <p>* Nêu tên 1 số phép chiếu phương vị.</p>	<p>HS nghiên cứu SGK trang 5 và quan sát hình 1.2 để trả lời câu hỏi.</p> <p>HS trình bày ý kiến → lớp bổ sung hoàn chỉnh kiến thức.</p> <p>+ Phép chiếu phương vị đứng (mặt chiếu tiếp xúc mặt cầu tại cực).</p> <p>+ Phép chiếu phương vị ngang (mặt chiếu tiếp xúc mặt cầu tại Xích đạo).</p> <p>+ Phép chiếu phương vị nghiêng (mặt chiếu tiếp xúc mặt cầu tại các điểm giữa cực và Xích đạo).</p>	<p>1. Phép chiếu phương vị</p> <p>a) Định nghĩa: Phép chiếu phương vị là phương pháp thể hiện mạng lưới kinh, vĩ tuyến của Địa Cầu lên mặt phẳng.</p> <p>– Các phép chiếu phương vị cơ bản:</p> <p>+ Đứng</p> <p>+ Ngang</p> <p>+ Nghiêng</p> <p>b) Phép chiếu phương vị đứng</p> <p>– Mặt chiếu tiếp xúc Địa Cầu ở cực, trục Địa Cầu vuông góc với mặt chiếu.</p>
<p>– Trong phép chiếu này, vị trí của mặt chiếu như thế nào?</p>	<p>HS quan sát hình 1.3a và 1. 3b, trao đổi nhóm để thống nhất ý trả lời các</p>	

<i>Hoạt động dạy</i>	<i>Hoạt động học</i>	<i>Nội dung</i>
<p>– Với nguồn chiếu từ tâm quả Địa Cầu, các đường kinh vĩ tuyến của phép chiếu hình phương vị đứng có hình dạng gì?</p> <p>– Dựa hình 1.3b em hãy xác định hướng Nam trên bản đồ.</p> <p>– Ở phép chiếu phương vị đứng khu vực nào tương đối chính xác, khu vực nào kém chính xác.</p> <p>– Phép chiếu phương vị đứng dùng để vẽ bản đồ khu vực nào?</p>	<p>câu hỏi.</p> <p>Đại diện nhóm trình bày, các nhóm khác bổ sung hoàn chỉnh kiến thức.</p>	<p>– Kinh tuyến là những đoạn thẳng đồng quy ở cực.</p> <p>– Vĩ tuyến là:</p> <p>Những vòng tròn đồng tâm ở cực và nhỏ dần về cực.</p> <p>(Càng xa cực khoảng cách giữa các vĩ tuyến càng dần ra).</p> <p>– Từ cực Bắc đi về các phía theo kinh tuyến đều là hướng Nam.</p> <p>– Khu vực trung tâm bản đồ (khu vực cực – nơi tiếp xúc với mặt chiếu) chính xác nhất. Càng xa cực càng kém chính xác.</p> <p>– Dùng để vẽ bản đồ các khu vực cực hoặc các bản đồ bán cầu Bắc, bán cầu Nam.</p>

Hoạt động 2

PHÉP CHIẾU HÌNH NÓN

Mục tiêu:

- Hiểu cách thức thực hiện phép chiếu hình nón.
- Nắm được đặc điểm các đường kinh, vĩ tuyến của phép chiếu hình nón đứng (trục của hình nón trùng trục của Địa Cầu).

<i>Hoạt động dạy</i>	<i>Hoạt động học</i>	<i>Nội dung</i>
<p>* Thế nào là phép chiếu hình nón?</p> <p>* Nêu tên 1 số phép</p>	<p>HS nghiên cứu SGK trang 6 và quan sát hình 1.4 để trả lời câu hỏi.</p>	<p>2. Phép chiếu hình nón.</p> <p>a) Định nghĩa: Phép chiếu hình nón là cách</p>

<i>Hoạt động dạy</i>	<i>Hoạt động học</i>	<i>Nội dung</i>
<p>chiếu hình nón chủ yếu?</p> <p>Tuỳ vị trí hình nón so với trục của Địa Cầu ta có các phép chiếu hình nón khác nhau.</p> <p>– Để thực hiện phép chiếu hình nón đứng người ta làm thế nào?</p> <p>– Các đường kinh vĩ tuyến của phép chiếu hình nón đứng có đặc điểm gì?</p> <p>– Phép chiếu hình nón</p>	<p>Đại diện HS trình bày ý kiến, cả lớp bổ sung hoàn chỉnh kiến thức.</p> <p>+ Đứng (Trục hình nón trùng với trục Địa Cầu).</p> <p>+ Ngang (Trục nón trùng đường kính của Xích đạo và vuông góc với trục của Địa Cầu).</p> <p>+ Nghiêng (Trục nón đi qua tâm của Địa Cầu nhưng không ở 2 trường hợp trên).</p> <p>HS quan sát hình 1.5a và nghiên cứu SGK trang 6 để trả lời câu hỏi.</p> <p>– Cho hình nón chụp lên mặt Địa Cầu sao cho trục nón trùng trục quay Địa Cầu rồi cho nguồn sáng từ tâm Địa Cầu chiếu các điểm trên Địa Cầu lên mặt chiếu hình nón.</p> <p>HS quan sát hình 1.5b trao đổi nhóm để trả lời các câu hỏi.</p> <p>Đại diện nhóm trình bày nhóm khác bổ sung.</p>	<p>thể hiện mạng lưới kinh, vĩ tuyến của Địa cầu lên mặt chiếu là hình nón sau đó triển khai mặt chiếu hình nón ra mặt phẳng.</p> <p>– Có các phép chiếu hình nón cơ bản là:</p> <p>+ Đứng.</p> <p>+ Ngang.</p> <p>+ Nghiêng.</p> <p>b) Phép chiếu hình nón đứng</p> <p>– Kinh tuyến là những đoạn thẳng đồng quy tại đỉnh hình nón.</p> <p>– Vĩ tuyến là những cung tròn đồng tâm (tâm là đỉnh hình nón).</p> <p>– Khu vực vĩ tuyến Địa</p>

<i>Hoạt động dạy</i>	<i>Hoạt động học</i>	<i>Nội dung</i>
<p>tương đối chính xác ở khu vực nào? Kém chính xác ở những khu vực nào?</p> <p>– Vì sao?</p> <p>– Phép chiếu hình nón đứng dùng để vẽ bản đồ khu vực nào?</p>	<p>(Vì khoảng cách giữa đường chiếu và hình chiếu càng xa, các vĩ tuyến còn lại đều bị kéo dài ra).</p>	<p>Cầu tiếp xúc hình nón chính xác, càng xa vĩ tuyến tiếp xúc càng kém chính xác.</p> <p>– Dùng để vẽ bản đồ các vùng đất có vĩ độ trung bình (ôn đới) và kéo dài theo vĩ tuyến.</p>

Hoạt động 3 **PHÉP CHIẾU HÌNH TRỤ**

Mục tiêu:

- Hiểu cách thực hiện phép chiếu hình trụ.
- Nắm được đặc điểm các đường kinh tuyến, vĩ tuyến của phép chiếu hình trụ đứng.

<i>Hoạt động dạy</i>	<i>Hoạt động học</i>	<i>Nội dung</i>
<p>* Thế nào là phép chiếu hình trụ?</p> <p>* Nêu tên 1 số phép chiếu hình trụ chủ yếu?</p>	<p>HS nghiên cứu SGK trang 7 và quan sát hình 1.6 để trả lời câu hỏi.</p> <p>HS nghiên cứu để nắm được các phép chiếu hình</p>	<p>3. Phép chiếu hình trụ.</p> <p>a) Định nghĩa: Phép chiếu hình trụ là cách thể hiện mạng lưới kinh, vĩ tuyến của Địa Cầu lên mặt chiếu là hình trụ, sau đó triển khai mặt trụ ra mặt phẳng.</p> <p>– Các phép chiếu hình trụ cơ bản là:</p> <p>+ Đứng.</p> <p>+ Ngang.</p>

<i>Hoạt động dạy</i>	<i>Hoạt động học</i>	<i>Nội dung</i>
<p>– Mạng lưới kinh, vĩ tuyến của phép chiếu hình trụ đứng có đặc điểm gì?</p> <p>– Nhận xét mức độ chính xác của các đối tượng trên bản đồ?</p> <p>– Phép chiếu hình trụ đứng dùng để vẽ bản đồ ở khu vực nào?</p>	<p>trụ:</p> <p>+ Đứng (Trục hình trụ trùng với trục Địa Cầu, vòng tròn tiếp xúc giữa Địa Cầu và hình trụ là vòng Xích đạo).</p> <p>+ Ngang (Trục hình trụ trùng đường kính của Xích đạo).</p> <p>+ Nghiêng (Trục hình trụ đi qua tâm của Địa Cầu nhưng không ở 2 trường hợp trên)</p> <p>HS quan sát hình 1.7a và 1.7b để trả lời câu hỏi.</p>	<p>+ Nghiêng.</p> <p>b) Phép chiếu hình trụ đứng</p> <p>– Kinh tuyến, vĩ tuyến là những đường thẳng vuông góc với nhau.</p> <p>– Càng xa Xích đạo khoảng cách giữa các vĩ tuyến càng lớn.</p> <p>– Mức độ chính xác:</p> <p>+ Chỉ chính xác ở Xích đạo.</p> <p>+ Càng xa Xích đạo độ chính xác càng giảm.</p> <p>– Dùng để vẽ bản đồ thế giới hoặc các khu vực gần Xích đạo.</p>

IV. KIỂM TRA ĐÁNH GIÁ VÀ BÀI TẬP

1. Phép chiếu phương vị đứng thường được dùng để vẽ những bản đồ ở khu vực nào? Hệ thống kinh tuyến, vĩ tuyến của phép chiếu này có đặc điểm gì?